

Adam Andrzej Witusik

"164 dni Polski Lubelskiej" : sesja naukowa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

---

Rocznik Lubelski 7, 260-262

1964

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

realizacji przyświeca hasło, będące tylko pozornie sloganem: „Nauka w służbie ludu” widniejące na frontonie budynku Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Stanisław Wiśniewski

„164 DNI POLSKI LUBELSKIEJ” — SESJA NAUKOWA UNIWERSYTETU
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

W dniach 5—6 czerwca 1964 r. odbyła się w Chełmie Lubelskim sesja naukowa poświęcona 164 dniom Polski Lubelskiej, zorganizowana w ramach obchodów XX-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Obrady odbywały się w gmachu Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, który w lipcu 1944 r. był siedzibą Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. W tym historycznym miejscu spotkali się naukowcy oraz ludzie, którzy tę Polskę Lubelską budowali, by w toku krytycznej analizy, w atmosferze osobistych wspomnień odtworzyć obraz tamtych dni, kiedy wolna Polska składała się zaledwie z trzech województw. Celem sesji było przede wszystkim poszerzenie podstawy źródłowej związanej z kształtowaniem się władzy ludowej — utrwalenie w formie zapisu i nagrań dźwiękowych wspomnień ludzi, którzy w 1944 r. byli organizatorami władzy ludowej na terenach Polski PKWN.

Sesja zgromadziła około 100 uczestników: historyków, prawników, ekonomistów oraz ludzi, którzy byli działaczami PKWN, tworzyli organa władzy, instytucje oświatowe, kulturalne, walczyli z reakcyjnym podziemiem, wcielali w życie dekret o reformie rolnej czy nacjonalizacji przemysłu.

Na sesję zostało przygotowane specjalne wydawnictwo pt. *Sto sześćdziesiąt cztery dni Polski Lubelskiej* opublikowane w serii „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. Złożyły się nań referaty: doc. dr. Stanisława Krzykały — *Front narodowy*, doc. dr. Wiesława Skrzydły — *Władza*, dr. Piotra Karpiuka — *Życie gospodarcze*, dr. Zygmunta Mańkowskiego — *Kultura, oświata, prasa* i doc. dr. Jana Malarczyka — *Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*. Książka ta jest równocześnie rarytatem bibliofilskim, bowiem jej nakład wynosił tylko 350 egz. a drukowano ją w tej drukarni, w której przed dwudziestu laty wydrukowano „Manifest Lipcowy”. Publikacja ta ukazała się dzięki poparciu finansowemu Powiatowej Rady Narodowej w Chełmie Lubelskim.

Otwarcia sesji dokonał rektor UMCS prof. dr Grzegorz Leopold Seidler, który zwrócił uwagę na rolę nauk społecznych traktujących — w przeciwieństwie do nauk ścisłych — o zjawiskach mających charakter niepowtarzalny, nie dających się odtworzyć w laboratoryjnym eksperymencie. Stąd też, jego zdaniem, wynikała ważność tej sesji, mającej również za zadanie z osobistych wspomnień ewokować historyczny autentyzm.

W pierwszym dniu obrad zostały wygłoszone trzy krótkie wprowadzenia do dyskusji: o froncie narodowym w czasie okupacji i po wyzwoleniu — mówił doc. dr Stanisław Krzykała, o utworzeniu aparatu władzy ludowej — doc. dr Wiesław Skrzydło, natomiast życie gospodarcze tamtych trudnych dni przedstawił dr Piotr Karpiuk. W dyskusji zabrało głos wielu organizatorów życia politycznego i społecznego „Polski PKWN”. Między innymi o utworzeniu władzy ludowej na terenie

województwa białostockiego, o reformie rolnej oraz o współpracy międzypartyjnej — mówiła, były I sekretarz KW PPR w Białymstoku, Edwarda Orłowska; o pertraktacjach z rządem ZSRR, przedstawicielami dyplomatycznymi Anglii i USA, o trudnościach w doborze ludzi, o reformie rolnej — ówczesny kierownik Resortu Administracji Publicznej Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, Stanisław Kotek-Agroszewski; o tworzeniu organów władzy ludowej na terenie województwa lubelskiego — były przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Puławach Władysław Wach; o przeprowadzeniu reformy rolnej na terenie województwa rzeszowskiego — były pracownik KW PPR w Rzeszowie, Aniela Czech; o tworzeniu zrębów nowej władzy na terenie województwa rzeszowskiego — ówczesny starosta rzeszowski, Józef Augustyn oraz były kierownik Wydziału Pracy i Opieki Społecznej Prezydium WRN w Rzeszowie, Jan Mirek. Ponadto głos w dyskusji zabrał Eugeniusz Mysłowski, który poruszył problem powstania PPR na terenie powiatu chełmskiego.

W tym również dniu została otwarta w Klubie Kolejarza w Chełmie wystawa zawierająca dokumenty i materiały z okresu PKWN. Znalazły się na niej częstokroć unikalne eksponaty. Autorem scenariusza wystawy był kustosz Biblioteki UMCS mgr Artur Iskrzycki. Piszący scenariusz stanął przed trudnym zadaniem zgromadzenia materiałów, celem pokazania tych 164 dni „Polski PKWN”, we wszystkich jej aspektach. Na pierwszej planszy zatytułowanej „Zwyciężymy” znalazł się oryginał „Manifestu Lipcowego” oraz zdjęcia kierowników poszczególnych resortów PKWN. Następne plansze oraz gabloty były poświęcone Polskiemu Komitetowi Wyzwolenia Narodowego, Krajowej Radzie Narodowej, Polskiej Partii Robotniczej, Polskiej Partii Socjalistycznej, Stronnictwu Ludowemu, Stronnictwu Demokratycznemu, radom narodowym, Uniwersytetowi Marii Curie-Skłodowskiej. Na wystawie znalazły się też plansze poświęcone kulturze, oświacie, reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu. W sumie tych 276 dokumentów, jakie oglądaliśmy na wystawie dało skondensowany — niemniej prawdziwy — obraz tego burzliwego okresu.

W drugim dniu obrad sesji wprowadzenie do dyskusji wygłosili: dr Zygmunt Mańkowski o kulturze, oświacie i prasie oraz doc. dr Jan Malarczyk o początkach UMCS. W dyskusji głos zabrali: Michał Ostrowski, ówczesny wicestarosta rzeszowski, który przedstawił tworzenie organów władzy ludowej w Rzeszowie; Antoni Lubieniecki, były zastępca szefa Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Nisku, poinformował on o walce z reakcyjnym podziemiem na terenie tegoż powiatu; Stanisław Młynarski, instruktor do spraw oświaty rolniczej Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, omówił zagadnienia związane z realizacją reformy rolnej, a Władysław Wach, przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Puławach, poruszył problem kultury i oświaty na wyzwolonej Lubelszczyźnie. Ponadto wypowiadali się: Henryk Majecki z Białegostoku i Wacław Jurgielewicz z Warszawy. Ogółem do sekretariatu sesji wpłynęło 13 relacji ówczesnych działaczy politycznych i społecznych.

O randze sesji świadczyła obecność przedstawicieli instytucji zajmujących się gromadzeniem materiałów dotyczących najnowszej historii Polski. Zakład Historii Partii przy KC PZPR reprezentowali — dr Jerzy Pawłowicz i mgr Jan Szczeblowski, Zakład Historii Ruchu Ludowego przy NK ZSL — dr Józef Ryszard Szaflik i dr Zygmunt Hemerling, Wojskowy Instytut Historyczny przy MON — płk Wacław Jurgielewicz, Referat Historii Partii przy KW PZPR w Lublinie — mgr Ireneusz Caban.

Podsumowania obrad sesji dokonał rektor UMCS prof. dr G. L. Seidler. Poinformował on między innymi o powołaniu przy Bibliotece UMCS zespołu

(dr Z. Mańkowski, mgr A. Iskrzycki, mgr A. A. Witusik) gromadzącego materiały dotyczące Polski PKWN.

Adam Andrzej Witusik

TRZECI OGÓLNOPOLSKI ZJAZD
STUDENCKICH KÓŁ NAUKOWYCH HISTORYKÓW
W CHEŁMIE LUBELSKIM

W dniach 23—25 kwietnia 1964 roku odbył się w Chełmie Lubelskim trzeci Ogólnopolski Zjazd Studenckich Kół Naukowych Historyków. Zjazd został zorganizowany z inicjatywy Koła Naukowego Historyków UMCS i Komitetu Koordynacyjnego Studenckich Kół Naukowych przy Radzie Naczelnej Zrzeszenia Studentów Polskich.

Zjazd młodych historyków pomyślany był jako jedna z imprez w środowisku studenckim, poświęcona obchodom XX-lecia Polski Ludowej. Akcent ów podkreślać miał nawet sam wybór miejsca obrad — Chełm Lubelski — kolebka Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Również tematyka zjazdu, poświęcona dziejom narodzin i rozwoju młodej władzy ludowej w pierwszych latach niepodległości, miała zdokumentować zaangażowanie się badaczy studenckich w tę właśnie problematykę. Zjazd bowiem miał na celu nie tylko zsumowanie rezultatów już osiągniętych przez historyków zawodowych w ich badaniach nad początkami Polski Ludowej, ale jednocześnie wzbogacić wiedzę już posiadaną przez odkrycie nowych faktów, przez nowe spojrzenie na sprawy już poznane lub zwrócenie uwagi na kwestie dotąd mało, albo wcale nieznanne.

Zjazd mógł odbyć się w Chełmie Lubelskim dzięki daleko idącej pomocy organizacyjnej i wielkiej życzliwości gospodarzy powiatu i miasta, którzy na czas jego trwania udostępniili dla studentów odpowiednie sale, zapewnili stołówkę i noclegi oraz dali do dyspozycji środki komunikacji miejskiej.

W pracach zjazdu uczestniczyło 37 studentów reprezentujących niektóre uniwersytety, Wyższe Szkoły Pedagogiczne, Wojskową Akademię Polityczną oraz Wyższą Szkołę Nauk Społecznych. Licznie także reprezentowani byli studenci z UMCS i KUL.

Obrady zjazdowe zaszczycili swoją obecnością: rektor UMCS prof. dr Grzegorz Leopold Seidler, prof. dr Juliusz Willaume, doc. dr Tadeusz Mencil — dziekan Wydziału Humanistycznego UMCS, doc. dr Stanisław Krzykała — prodziekan Wydz. Humanistycznego UMCS, doc. dr Kazimierz Myśliński — kurator Koła Naukowego UMCS, doc. dr Maria Turlejska z Uniwersytetu Warszawskiego oraz młodzi pracownicy naukowcy z obu uniwersytetów w Lublinie.

W pierwszym dniu obrad uczestniczyli także przedstawiciele miejscowych władz partyjnych i administracyjnych Chełma: Feliks Wójciak — I sekretarz Komitetu Powiatowego PZPR, sekretarz tegoż Komitetu mgr Tadeusz Dadas, przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej Wiesław Moskaluk. W zjeździe brali także udział przedstawiciele Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie w osobach mgr. Jana Naumiuka i mgr. Ireneusza Cabana. Ponadto, jako goście i jako współorganizatorzy, byli także obecni reprezentanci Rady Naczelnej ZSP.